

Water in de “Goudse Glazen”

Door: Piet Wieringa

Lid van het Gouds Watergilde, stadsgids en gids in de Sint Janskerk

Het water heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de stad Gouda. De Gemeente Gouda heeft ambitieuze plannen om het water weer zijn oude plaats terug te geven. Dat zal u niet verbazen, als u zich realiseert dat Gouda van oudsher bekend staat als havenstad en waterstad. Maar wist u dat het water ook een belangrijke rol speelt in de zogeheten “Goudse Glazen”, de wereldberoemde gebrandschilderde glas in lood ramen van de St. Janskerk? Met deze folder willen wij op een geheel eigen wijze uw aandacht vestigen op het “Water in de Goudse Glazen”. We volgen de glazen met behulp van de daarbij behorende nummering.

Glas nr. 2: De inneming van Damiate.

De haven van Damiate (aan de Nijlmonding) is afgesloten met een ketting, maar de Haarlemse kruisvaarders op weg naar het Heilige Land zouden een grote rol hebben gespeeld bij het verbreken van deze afsluiting, waardoor er een vrije doorvaart ontstond.

Op dit moment is het Goudse water bij het Tolhuis (nog!) afgesneden van de Hollandse IJssel. Zou er voor een vrije doorvaart door Gouda ook een kruistocht nodig zijn?

Dit glas is in 1596 geschonken door de stad Haarlem. Aan de inneming dankt de stad de kruis (boven het zwaard) van de Patriarch van Jeruzalem.

Glas nr. 3: De maagd van Dordrecht.

Rechtsboven in het glas schenkt een vrouw water in een kan. Zij symboliseert de matigheid, één van de vier kardinale deugden, de overige zijn voorzichtigheid (li-bo), gerechtigheid (li-o) en standvastigheid (re-o). De maagd van Dordrecht, afgebeeld in de “Hollandse tuin”, zou uitgroeien tot de Hollandse maagd.

Het glas is in 1596 geschonken door de stad Dordrecht. De glazenier was Gerrit Gerritsz. Cuyp (grootvader van Albert Cuyp).

Opmerking: Gouda was toentertijd een belangrijke schakel in de verplichte vaarroute “binnendoor”. Haarlem, Dordrecht en Gouda hadden een gemeenschappelijk belang bij de instandhouding van die route (met bijbehorende tolheffingen!) Zij vormden als het ware een stedenbond. Aan deze vriendschapsband dankt Gouda de glazen 2 en 3.

Glas nr. 4: Wapenraam van Hoogheemraden van Rijnland.

Dit glas getuigt ervan dat reeds de “rooms-koning” Willem II zich bewust was van waterbeheer! Hij gaf in 1255 als privilege handvesten aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Zelf zakte hij een jaar later met paard en al door het ijs toen hij aan het hoofd van zijn leger de West-Friezen wilde onderwerpen!

Dit eerste glas na de reformatie is in 1594 geschonken door de Hoogheemraden van wie de wapens in het glas zijn afgebeeld.

Glas nr. 11: De geboorte van Johannes de Doper (St. Jan).

De kleine Johannes wordt door enkele vroed-vrouwen in bad gedaan, terwijl zijn moeder in het kraambed iets versterkends krijgt aangereikt. In de luiermand zijn de kleuren van St. Jan verenigd: rood voor zijn lijden, wit voor zijn onschuld. Omdat hij zowel naamheilige van deze kerk is, als stadspatroon van Gouda, komen deze kleuren o.m. terug in de luiken van de kerk en het stadhuis, in het stadswapen en in de stadsvlag.

Glazen nrs. 14, 15, 16: Drieluik rond de doop van Jezus.

Johannes als prediker (glas 14) doet zijn naam eer aan als dooper van Jezus (glas 15), waarna hij naar de achtergrond verdwijnt (glas 16 re-bo) De afgebeelde rivier is echter niet de Jordaan, maar de Vlist, een idyllisch riviertje tussen Haastrecht en Schoonhoven (zie de knotwilg op glas 16!).

De schenkers van deze glazen (geschonken in 1562, 1555 en 1556) zijn hoge geestelijken te Utrecht, waarvan de belangrijkste de bisschop van Utrecht is, Joris van Egmond, die in 1555 het eerste glas na de verwoestende brand schonk (nr. 15).

Glas nr. 23: De voetwassing (middendeel).

Het water waarmee Jezus de voeten van de protesterende Petrus wast, moet wel vuil zijn geworden, ervan uitgaande dat beide voeten een beurt kregen!

Glas nr. 23: Het offer van Elia (bovendeeel).

De profeet Elia heeft afgodendienaren uitgedaagd. Beide partijen hebben een altaar opgericht en bidden om goddelijk vuur. Het altaar van Elia is uitbundig overgoten met water (zie de waterkruiken) maar vat desondanks als enige vlam.

In 1562 werd dit glas geschonken door Margaretha van Parma, landvoogdes der Nederlanden, namens haar halfbroer Philips II (afgebeeld in pendantglas 7).

Glazenier Wouter Crabeth.

Glas nr. 24: o.a. De doop van de Kamerling.

Iets boven het midden rechts ziet u hoe de apostel Philippus de Kamerling uit Ethiopië doopt, "toen zij onderweg bij een water kwamen" (citaat uit de bijbel).

De schenker van het glas, graaf Philippe de Ligne, Heer van Wassenaar, bezat het tolrecht van de Gouwesluis. Mogelijk is het glas betaald uit de opbrengst van de tolheffing! Schenking in 1559.

Glas nr. 25: Het ontzet van Leiden.

Dankzij het beproefde middel van inundatie (de dijk van de Hollandse IJssel werd ter hoogte van Moordrecht doorgestoken) kon Leiden door de opvarende Geuzen worden bevrijd.

Geschonken in 1603 door de stad Delft, van waaruit Willem van Oranje (boven linkerleeuw) het ontzet leidde. Ontwerper: Isaac Swanenburg, de burgemeester van Leiden.

Glas nr. 26 : Het ontzet van Samaria.

Geschenk van de stad Leiden (1601); Hier is sprake van dezelfde ontwerper als bij glas 25. Het gaat om water in de vorm van tranen van de stervende Syriër (met witte tulband).

Glas nr. 28 a: Het bevrijdingsglas.

Evenals glas 25 toont dit glas ook onderwater gezet land (links-boven), maar dan als herinnering aan het leed van de Tweede Wereldoorlog, toen o.a. Walcheren onder water is gezet. Onder in het glas zijn elf provinciewapens afgebeeld, de twaalfde provincie bevond zich toen nog onder water!

Het glas dateert uit 1947 en herinnert aan de ellende van de Tweede Wereldoorlog en de vreugde over de bevrijding.

Schenkers zijn de vrienden van de Goudse Glazen en veel Goudse ingezetenen.

Glazenier is Charles Eyck

Glas nr. 30: Jona en de walvis.

Schuin boven glas 8 ziet u hoe op glas 30 Jona overboord wordt gegooid en aan de golven wordt prijsgegeven. Een grote vis spuwt hem aan land. Dit glas is dan ook een geschenk (in 1565) van het gilde van de visverkopers!